

CƏNUB-ŞƏRQİ ASİYA REGIONU AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ XARİCİ SİYASƏTİNİN YENİ İSTİQAMƏTİ KİMİ

Namiq Əsədov

Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı, Azərbaycan
e-mail: n_asadov@mail.ru

Xülasə. Məqalədə son dövrlərdə Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətində xüsusi əhəmiyyət daşıyan Cənub-Şərqi Asiya ölkələri ilə münasibətlər, onların Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinin möhkəmlənməsi, iqtisadi əlaqələrin güclənməsi və qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində yatardığı yeni perspektivlər araşdırılır.

Açar sözlər: Azərbaycan, Cənub-Şərqi Asiya ölkələri, xarici siyasət.

SOUTH-EAST ASIAN REGION AS A NEW DIRECTION IN THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

Namig Asadov

*Azerbaijan University of Languages,
Baku, Azerbaijan*

Abstract. In the paper the importance of the increasing role of the South-East Asian countries in the foreign policy of the Republic of Azerbaijan, wide perspectives presented by them in the direction of the strengthening of the political position of the country, the increase of the economic relations and the development of non-oil sectors.

Keywords: Azerbaijan, South-East Asian countries, foreign policy.

ЮГО-ВОСТОЧНЫЙ РЕГИОН КАК НОВЫЙ ПУТЬ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Намик Асадов

*Азербайджанский Университет Языков,
Баку, Азербайджан*

Резюме. В статье подчеркивается важность повышения роли стран Юго-Восточной Азии во внешней политике Азербайджанской Республики, широкие перспективы, представленные ими в направлении укрепления политической позиции страны, повышения экономических отношений и развитие ненефтяных секторов.

Ключевые слова: Азербайджан, страны Юго-Восточной Азии, внешняя политика.

Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya regionu ölkələri - İndoneziya, Filippin, Sinqapur, Malayziya, Tayland, Bruney, Vyetnam, Kamboca kimi dövlətlər xüsusilə son 25 ildə dünya bazarında öz yerlərini möhkəmlədirlər. Əsasən daha çox əmək və resurs tələb edən istehsalatla məşğul olan bu ölkələr üçün də yüksək texnologiyaların tətbiqində Yaponiyanın ardınca sürətli bir sıçrayışa nail olmaları meyarı xarakterikdir. Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya dövlətləri dünya istehsalında öz paylarını 1975-ci ildəki 4%-dən, 1995-ci ildə 13%-ə, 2005-ci ildə isə 15%-ə çatdırmışdır. Bu ölkələr xarici aləmdən ildə idxal etdikləri məhsuldan təxminən 30 milyard dollarlıq artıq məhsul ixrac edirlər. Bu rəqəm təxminən Aİ-nin idxal və ixrac əməliyyatlarındakı saldosuna bərabərdir. Bu dövlətləri global iqtisadiyyatda fərqləndirən digər xüsusiyyət onların dünya keyfiyyətini gözləməklə daha ucuz, keyfiyyətli əmtəə istehsal etmək bacarığı və liberal iqtisadiyyat qurmaları hesab olunur. Məhz elə bunun nəticəsidir ki, onlar global dünya bazarlarında Avropa və Amerika istehsalçılarına ciddi

rəqabət yaradaraq onları daxili bazarlarından sıxışdırmağa nail olublar. Regionun inkişafına təsir göstərən amillərdən biri də ölkələrin inkişafa lazım olan prioritet sahələrini düzgün müəyyənləşdirməsi hesab olunur [7]. Məhz bu xüsusiyyətlər Azərbaycan ilə bu regionu yaxınlaşdıran, ikitərəfli əlaqələri mümkün edən amillərdəndir.

Cənub Şərqi-Asiya regionu ölkələri də Azərbaycanla sıx və qarşılıqlı əməkdaşlıqda maraqlıdırlar. Azərbaycanın bu regionda əməkdaşlığa maraq göstərdiyi ölkələrdən biri İndoneziyadır. Azərbaycanın xarici siyasətində Asiyanın islam ölkələri ilə münasibətlərinin prioritet təşkil etdiyini nəzərə alsaq, dünyanın ən böyük müsəlman ölkəsi olan İndoneziyanın mühüm rolu aydın olur. Bu ölkə ilə diplomatik əlaqələr 1992-ci il sentyabrın 24-də yaradılsa da, qarşılıqlı əməkdaşlığın inkişaf sürəti mövcud imkanlardan geri qalmışdı [7]. 2006-cı il fevralın 1-də Azərbaycanın İndoneziya Respublikasındakı səfirliyi fəaliyyətə başlamışdır. 2010-cu il dekabrın 2-də İndoneziyanın Azərbaycan Respublikasında səfirliyi açılmışdır. İki ölkə arasında parlamentlərarası əməkdaşlıq qrupları yaradılıb. Bu qruplar ikitərəfli əlaqələrdə yaranan problemlərin həllinə çalışır [2]. Azərbaycan XİN və İndoneziyanın Xarici İşlər Departamenti arasında 2004-cü il sentyabrın 24-də BMT BA-nın 59-cu sessiyası zamanı imzalanmış Əməkdaşlıq və Məsləhətləşmələr Haqqında Anlaşma Memorandumu mövcuddur. Həm Azərbaycanda, həm də İndoneziyada iki ölkə arasındakı münasibətlərin inkişafına meyl güclüdür. Xüsusən son on il ərzində, İndoneziya və Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlarda daim fəal əməkdaşlıq həyata keçirirlər və bu illər ərzində ikitərəfli siyasi əlaqələrin intensivliyi öz müsbət nəticələrini göstərir [2].

Azərbaycan İndoneziyanı etibarlı tərəfdaş kimi qiymətləndirir. Xüsusən, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məsələsində istər beynəlxalq təşkilatlar qarşısında, istərsə də ikitərəfli görüşlərdə İndoneziya hər zaman Azərbaycanın mövqeyini müdafiə edir. "Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində vəziyyətə dair" bəndin BMT BA-nın 59-cu sessiyasının gündəliyinə salınması təklifi ilə çıxış edən Azərbaycan Respublikasını İndoneziya da dəstəkləmişdir. Bu münaqişənin sülh yolu ilə BMT qətnamələrinə əməl edilərək, ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində həllinin tərəfdarıdır. İndoneziya rəsmiləri bir çox görüşlərdə dəfələrlə Xocalı soyqırımını da tanıdıqlarını bəyan ediblər [6]. Bunu İndoneziyanın insan hüquqları üzrə müvəkkili cənab Nur Xolisin fikirləri təsdiqləyir: "Dağlıq Qarabağ problemi sadəcə münaqişə deyil, Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq və aydın təcavüzüdür. Bu təcavüz nəticəsində bir milyondan çox Azərbaycan xalqı kütləvi qətlər, soyqırım aktlarına məruz qalaraq evlərindən qaçmağa məcbur olmuşlar. Onların təbii hüquqları Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən pozulmuşdur. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli vacibdir." İslam Konfransı Təşkilatı daxilində də Ermənistana sanksiyaların tətbiq edilməsi və Ermənistanla diplomatik əlaqələrin dayandırılması ilə bağlı iki sənədin hazırlanaraq həyata keçirilməsi İndoneziya, Türkiyə, Pakistan kimi üzv dövlətlər tərəfindən tələb edilmişdir. Sosial-mədəni əməkdaşlıq sahəsində də müəyyən irəliləyiş əldə edilmişdir. 2007-ci ildən, İndoneziya hökuməti ölkəsində təhsil almaq istəyən azərbaycanlı

tələbələrə təqaüd təklif etmişdir. Digər tərəfdən Azərbaycan Diplomatik Akademiyasında magistr dərəcəsi üzrə təhsil alan indoneziyalı diplomatlar üçün təqaüdlər təklif edilir. 25-dən çox azərbaycanlı tələbə təhsilini başa vurub və İndoneziyada işlərini davam etdirir [12].

Azərbaycanın iqtisadi, siyasi və humanitar sahədə İndoneziya ilə əlaqələri yüksəkdir. Ölkə nümayəndələrinin qarşılıqlı görüşləri isə bu əlaqələrin daha da inkişaf etməsinə səbəb olur. Azərbaycanla İndoneziya arasında ticarət dövriyyəsi 2004-cü ildə 131 milyondan artıq ABŞ dolları təşkil etdiyi halda, 2011-ci ildə ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi 950 milyon dollar olub, amma 2012-ci ildə isə iki dəfə çox artaraq təxminən 2 milyard dollar təşkil etmişdir [6].

İki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi hər il daha da artır. İndoneziya ikinci ən böyük xam neft tədarükçüsüdür. Taxta və maşın məhsulları Azərbaycana məhz İndoneziyadan ixrac edilir. Azərbaycanda İndoneziyanın əsas ixrac məhsulları: konservləşdirilmiş qida, qəhvə, rezin məhsulları, məişət texnikası və tekstildir. Azərbaycanda Naxçıvan bölgəsinin, xüsusilə qida sənayesi, avtomobil sektoru və xalçaçılıq sahəsi İndoneziya ilə ticarət üçün çox cəlbedici imkanlara malikdir. 2005-2008-ci illərdə ərzində Naxçıvan Muxtar Respublikası beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən böyük diqqət görən, əhəmiyyətli layihələr həyata keçirməklə çox uğurlu olduğunu sübut etdi [4].

Filippin Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini 1992-ci il martın 27-də tanımışdır. 2014-cü il noyabrın 26-da prezident İlham Əliyevə etimadnaməsini təqdim edən Filippinin yeni akkreditə olunmuş səfiri-Maria Rovenca Mendoza Sanchez ölkələr arasında dostluq münasibətlərinin qeyd edərək iki ölkənin ortaq dəyərləri bölüşdüyünü məmnuniyyətlə bildirmişdi. Bu görüşdə İlham Əliyev siyasi, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə, o cümlədən müxtəlif istiqamətlərdə, əlaqələrin genişləndirilməsi üçün yaxşı imkanların olduğunu bildirərək, münasibətlərin müsbət istiqamətdə inkişafının mümkünlüyünü xüsusilə vurğulamışdır [10].

Cənub-Şərqi Asiya regionunun digər bir ölkəsi Taylanddır. 2003-cü ildə APEC-in toplantısı Taylandda keçirilmişdir. Bu gün Taylanda məxsus silahlı qüvvələr BMT-nin sülhməramlı qüvvələrinin tərkibində xidmət edirlər. Beynəlxalq əlaqələrini genişləndirmək səylərinin bir hissəsi kimi ADT və ATƏT kimi regional təşkilatların işində, eyni zamanda bu ölkənin hərbi kontingenti Əfqanıstan və İraqda həyata keçirilən bərpa işlərində yaxından iştirak edir [3]. Azərbaycan ilə Tayland arasında diplomatik əlaqələr 1992-ci il iyulun 7-də yaradılmışdır. Azərbaycan Respublikasının Taylandda səfirliyi açılmayıb. Taylandın Ankaradakı Səfirliyi 2002-ci ilin martından, eyni zamanda, Azərbaycanda da akkreditə edilmişdir [7]. Azərbaycan Respublikasının XİN və Tayland Krallığının XİN-i arasında 2006-cı il iyunun 19-da əməkdaşlıq haqqında 1562 sayılı protokol AR Prezidentinin 6 iyul 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir. Azərbaycan - Tayland parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu mövcud deyil. Bu ölkədə Azərbaycan diasporası fəaliyyət göstərmir. Lakin bu əlaqələr günü-gündən genişlənir [5].

Artıq siyasi, iqtisadi, mədəni və ticarət sahələri üzrə çox yüksək əlaqələr formalaşmışdır. Məlumdur ki, iqtisadi əməkdaşlıq olmayan zaman digər əlaqələrin inkişafı mümkün deyil olur. 2011-ci ildə Azərbaycanın Taylandla 470 milyon dollar ticarət dövriyyəsi olmuşdur. Lakin bu göstərici 2012-ci ildə xeyli artaraq 1.5 milyard dollara yaxınlaşmışdır. Ölkələrarası məsafənin uzaq olmasına baxmayaraq, Azərbaycanla ticarət dövriyyəsinin artımına görə Tayland ilk yerlərdədir. 2013-cü il dekabrın 4-də Milli Məclis Sədrinin müavini Valeh Ələsgərovla Tayland Krallığı Parlamentinin Tayland-Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun üzvlərindən ibarət nümayəndə heyəti ilə baş tutan görüşdə Tayland-Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbəri, deputat Virun Pünsən ölkəsinin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyini dəstəklədiyini xüsusilə vurğulayıb [5].

Azərbaycan Respublikası ilə Kamboca arasında diplomatik əlaqələr 1994-cü il dekabrın 28-də yaradılmışdır [7]. Prezident İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti 2014-cü il aprelin 21-də Kambocanın Baş naziri Hun Seni qəbul etdi. Bu birinci səfər tarixi əhəmiyyətli hadisə idi. Çünki, bu ilə qədər iki ölkə arasında heç bir səfər baş tutmamışdı. Baş nazir beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində iki ölkə arasında əməkdaşlığın vacibliyini vurğuladı. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı isə o, ölkəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını qeyd etdi. Kamboca bütün sahələrdə Azərbaycan ilə əlaqələrin inkişafında maraqlıdır və yaxın gələcəkdə Azərbaycanda öz səfirliyini açmağı planlaşdırır. Kamboca dünyə üçün öz daxili tələbatını tam ödəyir, lakin maliyyə resurslarının olmaması səbəbindən dünya bazarlarına çıxış əldə etmək iqtidarında deyil. Buna görə də, Kamboca Krallığı Azərbaycanın kənd təsərrüfatı sektorunun bu sahəsinə investisiya yatıraraq, dünya qlobal bazarına birgə daxil olmaqda maraqlıdır. Baş tutan bu görüşlər ikitərəfli əlaqələrin inkişafı baxımından çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. İkitərəfli münasibətlər xalqların iradəsinə uyğun olaraq dostluq və əməkdaşlıq ruhunda inkişaf edir [9].

Bruney Darüssalam Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini 1995-ci il noyabrın 25-də tanımışdır. Hələlik qarşılıqlı olaraq diplomatik nümayəndəliklər təsis edilməmişdir [7]. Lakin buna baxmayaraq Azərbaycan və Bruney beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində çox uğurla əməkdaşlıq edirlər. 2006-cı il martın 18-20-də Azərbaycanın XİN-i Elmar Məmmədov Bruney Darüssalamda rəsmi səfərdə olmuşdur. Səfər zamanı ölkələrarası əlaqələr müzakirə olunmuş, bütün sahələrdə əməkdaşlığın genişlənməsi və hüquq-müqavilə bazasının gücləndirilməsinin əhəmiyyəti qeyd olunmuşdur. Səfər çərçivəsində, nazirliklərarası əməkdaşlığa dair nota mübadiləsi həyata keçirilmişdir. 2011-ci il aprelin 24-26-da Bruneyin DİN-i Badaruddin bin Othman Bakıda keçirilən İOT-ə üzv ölkələrin əmək nazirlərinin II konfransında iştirak etmək üçün Azərbaycana səfər etmişdi. 2013-cü il noyabrın 8-12-də Bakıda keçirilmiş İSESKO və İOT ölkələrinin uşaq məsələləri üzrə məsul nazirlərinin IV konfransında iştirak etmək məqsədilə Bruney Təhsil Nazirliyinin baş direktoru xanım Pg Sarah Pg Kamaluddin Azərbaycanda səfərdə olmuşdur [1].

Azərbaycanın xarici siyasətində Sinqapurla münasibətlər də xüsusi önəm daşıyır. Əhalisi 5 milyondan çox olan Sinqapurla özəl mülkiyyət 87,2%-dən çoxdur. 2009-cu ildə maliyyə böhranı ərzində işsizlik digər inkişaf etmiş Avropa ölkələri ilə müqayisədə cəmi 3%, 2011-ci ildə isə 1,9% olmuşdur. Azərbaycan Respublikası ilə Sinqapur Respublikası arasında diplomatik münasibətlər 1994-cü il avqustun 15-də qurulmuşdur. Sinqapur eyni zamanda, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağın qaytarılması uğrunda apardığı mübarizəni ədalətli hesab edir və Ermənistanın təcavüzkarlığı nəticəsində yaranmış bu hərbi-siyasi münaqişənin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanılması yolu ilə həll edilməsinə tərəfdar olduğunu daim bildirir. 2010-cu ildə Sinqapurun XİN-i C.Y.Yeonun Azərbaycanda olması ölkələr arasında diplomatik münasibətlərin yaranmasından sonra Sinqapur rəsmilərinin Azərbaycana ilk yüksək səviyyəli səfərikimi əlaqələrin başlanmasının start nöqtəsi hesab olunur. İki ölkə bir çox sahələrdə və müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal şəkildə əməkdaşlıq edirlər. Beləliklə, 2011-ci ildə Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv seçilməsi prosesində ölkəmizə verdiyi dəstək, həmçinin Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin Sammiti zamanı Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ərazi bütövlüyü prinsipləri əsasında həlli ilə bağlı qəbul edilən qətnaməyə səs verməsi Azərbaycan-Sinqapur əlaqələrinin əhəmiyyətli hadisələri kimi hesab oluna bilər [8, s.251].

2012-ci il noyabrın 20-21-də Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyevin Sinqapur Respublikasına etdiyi dövlət səfəri ölkələrarası münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir. İki ölkə arasında qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu istiqamətində də artıq müəyyən fəaliyyət mövcuddur. Azərbaycanın Dövlət Neft Şirkəti Sinqapurla, Sinqapurun bir neçə şirkəti isə Azərbaycanda müəyyən iş qurmuşlar. Sinqapurun «Keppel Offshore and Marine» şirkəti Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti və Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti ilə 52 hektar sahəsi olan yeni gəmiqayırma zavodu və tərsanənin inşasına, idarə olunmasına dair əməkdaşlıq haqqında saziş imzalayıb. Azərbaycanla Sinqapur arasında beynəlxalq iqtisadi əməkdaşlıq layihələrindən biri də Azərbaycanda gəmiqayırma zavodunun yaradılması olub. Bu böyük zavodun qurulması Sinqapurun “Keppel” şirkəti ilə Azərbaycanın birgə fəaliyyətinin mühüm iqtisadi nəticəsidir [8, s.252].

Malayziya 1991-ci il dekabrın 31-də Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini tanımışdır. Lakin ölkələr arasındakı diplomatik əlaqələr 1993-cü il aprel 5-də yaradılmışdır. Malayziyanın Azərbaycanda səfirliyi 2014-cü ildə açılmışdır. Azərbaycan Respublikasının isə 2006-cı ildən həmin ölkədə səfirliyi fəaliyyətə başlamışdır. Azərbaycan və Malayziya arasında parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu fəaliyyət göstərir. İkitərəfli münasibətlər 13-14 dekabr 1994-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin İKT-nin 7-ci Zirvə Toplantısında Malayziyanın sabiq baş naziri Mahatir bin Məhəmmədlə görüşündən sonra inkişaf etməyə başlayıb. Görüş zamanı hər iki dövlətin BMT və İKT çərçivəsindəki əməkdaşlığından razılıq ifadə edilmiş və müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri müzakirə olunmuşdu [8, s.269].

2006-cı il ikitərəfli münasibətlərinin tarixində dönüş nöqtəsi olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının XİN ilə Malayziya XİN-nin 2006-cı il martın 16-18-də Kuala-Lumpur şəhərində keçirilmiş görüşündə ikitərəfli əlaqələrə dair məsələlər müzakirə olunub. 2006-cı ildə Azərbaycan Malayziya tərəfinin turizm, korrupsiya, miqrasiya məsələlərinə dair təşkil etdiyi bir neçə görüşdə də təmsil olunmuşdu. 2012-ci ildə Azərbaycanın “Silk Way Airlines” və Malayziyanın “MASkargo” aviaşirkətləri arasında əməkdaşlığa dair Memorandum imzalanıb. Azərbaycanın süni peykinin 2013-cü ildə orbitə buraxılması ilə ölkəmizlə İKT sahəsində əməkdaşlıq təklifləri arasında Malayziya da vardır. Belə ki, Malayziya hökuməti «Azerspace-1»in xidmətindən istifadə üçün Azərbaycanla müvafiq müqaviləni bağlamışdır [8, s.271].

Vyetnam Azərbaycanın müstəqilliyini 1991-ci il dekabrın 27-də tanımış, 1992-ci il sentyabrın 23-də isəiki ölkə arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur. Ölkələr arasında tarixi əlaqələrin əsasının qoyulmasında isə Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri vardır. Bunu iki ölkə arasında keçirilən müxtəlif formatlı görüşlər zamanı Vyetnam nümayəndələri özləri də xüsusi olaraq qeyd edirlər [8, s.291]. 2010-cu ildə Vyetnam və Azərbaycan arasında diplomatik pasport sahibləri üçün vizanın aradan qaldırılması barədə razılaşma və iki ölkənin xarici işlər nazirlikləri arasında əməkdaşlıq haqqında protokol imzalanıb. 2013-cü ildə isə Azərbaycan Respublikası Vyetnam Sosialist Respublikasında öz səfirliyini açdı. Bu addım da Azərbaycan Respublikası xarici siyasət istiqamətlərinin Cənub-Şərqi Asiya regionuna doğru genişləndirməsi strateji məqsədinə uğurla xidmət etmişdir. Belə ki, Prezident İlham Əliyevin 2014-cü il mayın 18-də başlanan və həmin ayın 20-dək davam edən Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya regionuna səfəri Azərbaycan Respublikasının bu regiona olan marağının artdığını bir daha göstərir. Qeyd etmək vacibdir ki, Azərbaycan Prezidentinin Cənub-Şərqi Asiya regionuna bu səfəri məhz Vyetnamdan başlamışdır [8, s.294]. İki ölkə arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlıq da genişlənir. Belə ki, ölkələr arasında ikitərəfli ticarət dövriyyəsi 2013-cü ildə 325 milyon dollar təşkil etmişdir. Bu da 2012-ci illə müqayisədə ticarət dövriyyəsinin 10 dəfə artması demək idi. Məlum olduğu kimi, Vyetnam ölkəmizə əsasən mobil telefonlar, kompüter, elektronika və dəniz məhsulları ixrac edir, Azərbaycandan isə xam neft və benzin alır. Siyasi və ticarət-iqtisadi əlaqələrlə yanaşı, Azərbaycan ilə Vyetnam arasında mədəniyyət, idman, təhsil sahəsində əlaqələr genişlənməkdədir [11].

Nəticə. Xarici siyasətimizin yeni istiqamətlərindən olan Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya regionu ilə integrasiya Azərbaycanın yeni texnologiyalara əsaslanan qeyri-neft sektorunu inkişaf etdirmək istiqamətində də geniş perspektivlər yaradır. Lakin, əməkdaşlığın səviyyəsi hələ kifayət qədər yüksək deyil. Buna baxmayaraq, ölkəmizin son illərdə xarici siyasətdə qazandığı uğurlar onu deməyə əsas verir ki, digər regionlarla olduğu kimi Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya regionunda da siyasi və iqtisadi mövqeyimiz gündən-günə güclənəcəkdir. Nəzərə alsaq ki, bəhs olunan regionla siyasi əlaqələrimiz yalnız müsbət impulsda inkişaf edir. Bu

amil Azərbaycanın xarici əlaqələrinin ölkəmizin inkişafında çox mühüm nailiyyətlər qazanacağına əminlik yaradır.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan – Bruneý münasibətləri - [http://www.mfa.gov.az/ files/file/Azerbaijan -
Brunei munasibetleri 25.07.2014.pdf](http://www.mfa.gov.az/files/file/Azerbaijan_-_Brunei_munasibetleri_25.07.2014.pdf)
2. Azərbaycan – İndoneziya münasibətləri - [http://www.mfa.gov.az/ files/file/Azerbaijan -
Indoneziya munasibetleri 13.08.2014.pdf](http://www.mfa.gov.az/files/file/Azerbaijan_-_Indoneziya_munasibetleri_13.08.2014.pdf)
3. Azərbaycan – Tayland münasibətləri - [http://www.mfa.gov.az/ files/file/Tayland.pdf](http://www.mfa.gov.az/files/file/Tayland.pdf)
4. Əhmədli C. Erməni lobbisinin Qarabağ münaqişəsinə təsiri – FAKTLAR
[http://karabakhmedia.az/main/1503-ermeni-lobbisinin-qarabag-munaqishesine-tesiri-
faktlar.html](http://karabakhmedia.az/main/1503-ermeni-lobbisinin-qarabag-munaqishesine-tesiri-faktlar.html)
5. Mənsimov E. Azərbaycan – Tayland əlaqələri genişlənir - [http://www.azerbaijan-
news.az/index.php?mod=3&id=32235](http://www.azerbaijan-news.az/index.php?mod=3&id=32235)
6. Mənsimov E. İndoneziya Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır -
<http://www.azerbaijan-news.az/index.php?mod=3&id=22584>
7. Ömərov V. Azərbaycanın Şərqi və Cənub Şərqi Asiya ölkələri (İndoneziya, Cənubi Koreya, Tailand və s.) ilə əməkdaşlığı - [http://sia.az/az/news/interesting/337929-
azerbaycanin-serqi-ve-cenub-serqi-asiya-olkeleri-indoneziya-cenubi-koreya-tailand-ve-s-
ile-emekdaslii](http://sia.az/az/news/interesting/337929-azerbaycanin-serqi-ve-cenub-serqi-asiya-olkeleri-indoneziya-cenubi-koreya-tailand-ve-s-ile-emekdaslii)
8. Talıbov R. Asiya ölkələri beynəlxalq münasibətlər sistemində
http://elibrary.bsu.az/110/N_109.pdf
9. Azerbaijan, Cambodia to boost relations - [https://www.azernews.az/ nation/66318.html](https://www.azernews.az/nation/66318.html)
10. Filipino community in Baku - <http://bakucommunity.beep.com>
11. Nhung H. Vietnam & Azerbaijan to boost economic relations
[http://english.vietnamnet.vn/fms/government/157422/vietnam---azerbaijan-to-boost-
economic-relations.html](http://english.vietnamnet.vn/fms/government/157422/vietnam---azerbaijan-to-boost-economic-relations.html)
12. Tase P. Azerbaijan And Indonesia: Dynamic Bilateral Relations – OpEd
[http://www.eurasiareview.com/15012016-azerbaijan-and-indonesia-dynamic-bilateral-
relations-oped/](http://www.eurasiareview.com/15012016-azerbaijan-and-indonesia-dynamic-bilateral-relations-oped/)